

Inspectie van het Onderwijs
*Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap*

**ONDERZOEK FINANCIERING
BUITENLANDSE ACTIVITEITEN
STENDEN HOGESCHOOL**

WORDEN ONDERWIJSACTIVITEITEN IN
HET BUITENLAND MET PUBLIEK GELD
GEFINANCIERD?

H3081158/22EX
Utrecht, mei 2011

Voorwoord

Internationalisering vormt een belangrijk onderdeel van de politieke agenda voor het hoger onderwijs. In de voorbereiding en bij de totstandkoming van de Wet Versterking Besturing tot wijziging van de WHW, is aan dit onderwerp afzonderlijke aandacht geschonken. De kern van deze aandacht voor internationalisering is het bevorderen van studentmobiliteit en het bevorderen van institutionele samenwerking in relatie tot de doelstellingen van de EU om de internationale kenniseconomie te stimuleren. In de praktijk, zo was de conclusie, werd de ruimte voor onderwijsinstellingen te beperkt waardoor de Nederlandse instellingen problemen ondervonden in het aangaan van internationale samenwerkingsverbanden en in het opzetten van buitenlandse nevenvestigingen. Het voornemen was om deze obstakels bij de Wet Versterking Besturing weg te nemen; deze wijziging van de WHW werd in 2010 doorgevoerd. Tot dat moment waren instellingen voor hoger onderwijs al wel met internationalisering aan de slag en was het voor de instellingen laveren tussen formele regelgeving (die het handelen van de instellingen begrenst) en de intenties van de wetgever met betrekking tot het thema internationalisering (die mogelijkheden en ruimte schept).

De mogelijkheden hiervoor vindt zijn grond in de wet- en regelgeving, waar al wel ruimte was voor het ondernemen van allerlei onderwijsgerelateerde activiteiten door de hogescholen in Nederland. Wat daarbij van belang is, is dat er sprake moet zijn van een transparante verantwoording en beperkte risico's voor de instellingen door een goede inrichting van de organisatie en een verantwoorde wijze van financiering. Daarbij mag een deel van de publieke middelen worden ingezet, maar het moet wel duidelijk zijn hoe de activiteiten bijdragen aan het onderwijs en dat de financiering uit de publieke middelen in verhouding staat tot de geleverde prestatie. Om dit vast te stellen is geen eenvoudige opgave, zelfs niet met een transparante verantwoording in het jaarverslag.

Het Ministerie van OCW wil graag zicht hebben op de wijze waarop HO-instellingen inspelen op deze problematiek. Hoe richten zij de activiteiten bestuurlijk in en hoe financieren zij deze activiteiten? Omdat Stenden hogeschool zeer actief is in het buitenland heeft de Inspectie daarom op verzoek van OCW de inrichting van en de financiering van internationale activiteiten in het buitenland van Stenden hogeschool onderzocht. Dit rapport geeft de resultaten weer van dit onderzoek.

INHOUD

Voorwoord 3

Samenvatting 7

1 Opdracht en reikwijdte voor het onderzoek 9

1.1 Opdracht 9

1.2 Reikwijdte van het onderzoek 9

2 Wettelijke kaders voor internationalisering 11

2.1 De WHW tot 1 september 2010 11

2.2 De notities helderheid 11

2.3 Wet versterking besturing per september 2010 13

3 Bevindingen uit het vervolgonderzoek Stenden hogeschool 15

3.1 Doel van het onderzoek bij Stenden hogeschool 15

3.2 De internationale activiteiten van Stenden hogeschool 15

3.3 Overzicht financiële stromen tussen Stenden hogeschool en buitenlandse sites 17

3.3.1 Directe financiële stromen Grand Tour 17

3.3.2 Directe financiële stromen voor het verzorgen van initiële opleidingen op buitenlandse sites 20

3.3.3 Overige stromen vanuit Stenden hogeschool 20

3.4 Resultaten deelnemingen 22

4 Conclusies onderzoek Stenden hogeschool 24

BIJLAGE(N)

I Beheersstructuur private entiteiten Stenden 27

II Overzicht aantallen studenten op buitenlandse sites 29

Samenvatting

Op verzoek van OCW heeft de Inspectie een onderzoek uitgevoerd naar de vraag of de internationale activiteiten van Stenden hogeschool zijn gefinancierd met publieke middelen. Stenden hogeschool is de rechtsopvolger van de Christelijke Hogeschool Nederland (CHN) en de Hogeschool Drenthe. CHN heeft de activiteiten in het buitenland gestart en was in de onderzoeksperiode verantwoordelijk voor deze activiteiten.

In dit onderzoek heeft de Inspectie op hoofdlijnen de bestuurlijke inrichting en het bestuurlijk handelen van Stenden hogeschool in kaart gebracht. Daarna is een verdieping van het onderzoek aangebracht door het beantwoorden van de volgende vragen:

- a) Wat is de herkomst van de ingezette middelen voor activiteiten in het buitenland (publieke middelen dan wel private middelen)?
- b) Hoe verhoudt de inzet van deze middelen zich tot wet- en regelgeving?

In het kader van het onderzoek is vooral gekeken naar de onderwijsactiviteiten die Stenden hogeschool in het buitenland uitvoert. Het gaat dus niet om activiteiten rond internationalisering in Nederland, waaronder de instroom van buitenlandse studenten en het volgen van stages in het buitenland. Evenmin zijn in dit onderzoek de kwaliteit van opleidingen en de rol van de Raad van Toezicht onderzocht.

Uit het onderzoek komt naar voren dat:

- Stenden hogeschool zich actief begeeft op de buitenlandse markt voor hoger onderwijs;
- Stenden hogeschool vooruit loopt op de wijziging die is voorzien bij de invoering van de Wet tot wijziging van de WHW Versterking Besturing art. 1.19;
- de activiteiten van Stenden hogeschool in het buitenland voor een belangrijk deel (€ 1 mln.) met publiek geld worden gefinancierd in het kader van de binnen Stenden hogeschool ontwikkelde Grand Tour;
- Stenden hogeschool de activiteiten in het buitenland administratief en bestuurlijk heeft gescheiden van haar publieke en bekostigde activiteiten;
- door de wijze van financiering van de Grand Tour er toch een vermenging optreedt van publieke en private activiteiten en er daarmee een risico is van het weglekken van publieke middelen naar het private vermogen van de hogeschool;
- Stenden hogeschool de scheiding publiek-privaat niet altijd zuiver en consistent in haar organisatie aanbrengt met eveneens een risico voor het weglekken van publieke middelen naar het private vermogen van de hogeschool.

1 Opdracht en reikwijdte voor het onderzoek

1.1 Opdracht

Na een eerste inventarisatie van internationale activiteiten, hebben wij op verzoek van het ministerie van OCW een onderzoek uitgevoerd naar de financiering (gebruikt in de betekenis van het beschikbaar stellen van middelen) van buitenlandse activiteiten van Stenden hogeschool.

De volgende onderzoeksvragen staan hierbij centraal:

- a) Wat is de herkomst van de ingezette middelen voor activiteiten in het buitenland (publieke middelen dan wel private middelen)?
- b) Hoe verhoudt de inzet van deze middelen zich tot wet- en regelgeving en de notities helderheid?

Om deze vragen te beantwoorden te kunnen beantwoorden:

- worden in hoofdstuk 2 eerst de wettelijke kaders geschetst;
- wordt in hoofdstuk 3:
  - het doel van het vervolgonderzoek geformuleerd,
  - het beeld geschetst van de omgang met internationale activiteiten door Stenden hogeschool, en
  - tenslotte de bevindingen uit het onderzoek gepresenteerd;
- worden in hoofdstuk 4 onze conclusies weergegeven.

In het kader van het onderzoek is vooral gekeken naar de onderwijsactiviteiten die Stenden hogeschool in het buitenland uitvoert. Het gaat dus niet om activiteiten rond internationalisering in Nederland, waaronder de instroom van buitenlandse studenten en het volgen van stages in het buitenland. Evenmin zijn in dit onderzoek de kwaliteit van opleidingen en de rol van de Raad van Toezicht onderzocht.

1.2 Reikwijdte van het onderzoek

De werkzaamheden zijn verricht in overeenstemming met in Nederland algemeen aanvaarde richtlijnen inzake "*Opdrachten tot het verrichten van overeengekomen specifieke werkzaamheden met betrekking tot financiële informatie*" (nadere voorschriften controle en overige standaarden-COS 4400). De opdracht houdt in dat op de in het rapport eventueel opgenomen cijfermateriaal en toelichtingen geen accountantscontrole is toegepast en dat evenmin een beoordelingsopdracht is uitgevoerd. Een en ander impliceert dat aan onze rapportage geen zekerheid kan worden ontleend over de getrouwheid van het in deze rapportage opgenomen cijfermateriaal en toelichtingen daarop, anders dan ter zake van de aspecten zoals door ons is onderzocht en waarover dienovereenkomstig door ons is gerapporteerd. Volledigheidshalve wijzen wij er nog op dat, indien wij aanvullende werkzaamheden zouden hebben verricht of een controle- of beoordelingsopdracht zouden hebben uitgevoerd, wellicht andere onderwerpen aan het licht zouden kunnen zijn gebracht die voor de opdrachtgever mogelijk van belang zouden kunnen zijn. De rapportage heeft alleen betrekking op de gespecificeerde elementen, posten, onderwerpen of de aangegeven financiële en niet-financiële informatie.

Het is bij dit onderzoek de verantwoordelijkheid van de Inspectie van het Onderwijs te rapporteren over de vastgestelde feiten. Daarbij is het als toezichthouder soms noodzakelijk bevindingen te interpreteren; dit is dan herkenbaar in dit rapport verwoord. Het is de verantwoordelijkheid van de opdrachtgever om conclusies te verbinden aan de bevindingen en deze te vertalen in (beleids-)consequenties.

2 Wettelijke kaders voor internationalisering

De kaders voor het onderzoek zijn:

- de wet hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) tot en met september 2010;
- de notities helderheid in het hoger onderwijs;
- de WHW na in werking treding van de Wet Versterking Besturing tot wijziging van de WHW van 4 februari 2010.

2.1 De WHW tot 1 september 2010

De WHW vormt het wettelijk kader voor de instellingen voor hoger onderwijs en onderzoek. De WHW tot en met september 2010 bevat geen specifieke bepalingen over buitenlandse activiteiten van HO-instellingen. Volgens de WHW en het uitvoeringsbesluit WHW wordt het onderwijs (en daaraan gerelateerd onderzoek) aan de instellingen bekostigd voor zover de opleidingen (met een licentie in de vorm van een accreditatie door de Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie (NVAO) en een positieve doelmatigheidstoets door OCW) in Nederland worden verzorgd¹.

De rijksbijdrage voor het verzorgen van dit bekostigde onderwijs wordt in de vorm van een lumpsum met bestedingsvrijheid verstrekt aan de instellingen. De WHW is niet concreet over de wijze waarop de rijksbijdrage moet worden aangewend/besteed. De wetgever gaat ervan uit dat de instellingen de rijksbijdragen zo doelmatig mogelijk aanwenden voor het verzorgen van opleidingen in Nederland waarvoor zij de rijksbijdragen (de bekostiging) ontvangen. Het bestuur van de instelling moet zich jaarlijks financieel verantwoorden. Uit de financiële verantwoording moet blijken in hoeverre sprake is van een behoorlijke uitvoering van de werkzaamheden ten behoeve waarvan de rijksbijdrage is verleend (dus het initieel in Nederland verzorgde onderwijs en daaraan gerelateerd onderzoek) en van een doelmatige aanwending van deze rijksbijdrage, mede in het licht van het instellingsplan.

2.2 De notities helderheid

In 2003 en 2004 heeft OCW twee notities helderheid gepubliceerd over de interpretatie en toepassing van bestaande bekostigingsregels in het bekostigde hoger onderwijs. Het was namelijk duidelijk geworden dat de bekostigingsregels op een aantal punten niet eenduidig waren en dat instellingen daarom op onderdelen een eigen interpretatie volgden. Die eigen interpretatie strookte niet altijd met de bedoeling van de wetgever. Met brief van 20 juli 2005 aan de Tweede Kamer heeft OCW de bestaande voorwaarden uit de notities helderheid aangevuld.

De volgende thema's hebben een relatie met het onderzoek naar financiering van internationale activiteiten:

- thema 1: Uitbesteding van bekostigd onderwijs;
- thema 2: Investeren van publieke middelen in private activiteiten.

In thema 1 worden de randvoorwaarden aangegeven voor het uitbesteden van bekostigd onderwijs aan een niet door de overheid bekostigde private organisatie,

---

¹ Zie artikel 7.17 WHW

tegen betaling voor de geleverde prestaties. De volgende passage over dit thema is ontleend aan de notities helderheid:

Een universiteit of hogeschool mag het verzorgen van een deel van het onderwijsprogramma uitbesteden onder de volgende voorwaarden:

- *de uitbestedende instelling zal altijd de kern van het onderwijscurriculum zelf moeten blijven verzorgen;*
- *in het jaarverslag moet een instelling goed en duidelijk melden en verantwoorden wat er uitbesteed is;*
- *de instelling blijft verantwoordelijk voor alle verplichtingen die in de wet staan. Daar zullen de uitbestedende universiteit of hogeschool (de uitbesteder) en de uitvoerende partij (de uitvoerder) heldere afspraken over moeten maken;*
- *de hoogte van de door de uitvoerder in rekening te brengen kosten moet in redelijke verhouding staan met wat hij moet doen. Het is de verantwoordelijkheid van de uitbesteder om afspraken te maken die de kosten van de uitvoerder dekken. Er mag door de uitbesteding geen concurrentievervalsing ontstaan;*
- *een aantal wettelijke bepalingen is rechtstreeks van toepassing. Dat betekent onder andere dat een toets op de doelmatigheid van de opleiding wordt gedaan op de plaats waar de opleiding verzorgd wordt: bij de uitvoerder dus;*
- *de verantwoordelijkheden en verplichtingen van de uitbesteder moeten worden doorgecontracteerd naar de uitvoerder. Dat betekent bijvoorbeeld dat de uitvoerder de Onderwijsinspectie, een visitatiecommissie of de departementale Accountantsdienst moet toelaten;*
- *de "Europese richtlijn voor overheidsopdrachten diensten" is onverkort van toepassing;*
- *voor een student zal volkomen helder moeten zijn dat hij als student is ingeschreven aan een opleiding van een bekostigde instelling, waar hij ook zijn collegegeld dient te voldoen.*

In thema 2 worden de randvoorwaarden aangegeven voor het gebruik van de rijksbijdrage die aan de instellingen voor hoger onderwijs wordt verstrekt voor het verzorgen van onderwijs en onderzoek, aan private activiteiten. De volgende passage is ontleend aan de notities Helderheid:

Het besteden van de rijksbijdrage aan private activiteiten is (en blijft) volgens de wet toegestaan. Die activiteiten kunnen immers een bijdrage leveren aan de verhoging van de kwaliteit van het onderwijs of onderzoek, of aan de doelmatigheid of toegankelijkheid van het onderwijs. Een universiteit of hogeschool mag publieke middelen aan private activiteiten besteden als aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- *de activiteit is in lijn met de werkzaamheden waarvoor de universiteit of hogeschool een rijksbijdrage van de overheid ontvangt²;*
- *als activiteiten worden uitbesteed aan een private rechtspersoon, blijft de universiteit of hogeschool verantwoordelijk voor de kwaliteit van de uitgevoerde activiteiten;*
- *uitgangspunt bij investeringen in private activiteiten is dat deze aansluiten op vastgestelde onderwijscurricula en onderzoekslijnen en deze ondersteunen;*
- *Investeren in een private activiteit moet dus bijdragen aan:*
  - *de kwaliteitsverhoging van het onderwijs en / of het onderzoek; en/of*
  - *de kennisoverdracht aan de maatschappij; en/of*

---

² De primaire activiteit is volgens de WHW het onderwijs in Nederland.

- *de doelmatigheid of toegankelijkheid van het onderwijs;*
- *de investering moet in redelijke verhouding staan met wat de uitvoerder moet doen. Het is de verantwoordelijkheid van de universiteit of hogeschool om afspraken te maken die de kosten van de private partij dekken. Er mag door de investering geen concurrentievervalsing ontstaan;*
- *inzet van personeel en middelen binnen de instelling zijn in principe afgestemd op het primaire proces. Het inzetten van restcapaciteit gefinancierd met publieke middelen voor private activiteiten is alleen toegestaan als ten minste de integrale kostprijs in rekening wordt gebracht. De restcapaciteit moet tijdelijk van aard zijn. Restcapaciteit moet zoveel mogelijk worden afgestoten;*
- *het aanbieden van voorzieningen aan studenten en deelnemers is toegestaan indien dit bijdraagt aan de sociale binding en een goed studieklimaat en positief bijdraagt aan het met succes volgen van de opleiding of behulpzaam is bij het doorlopen van het curriculum;*
- *het aanwenden van de rijksbijdrage voor garantstelling voor risico's uit niet-primaire processen is niet toegestaan.*

2.3 Wet versterking besturing per september 2010

In 2010 is de WHW vernieuwd met het in werking treden van de wet tot wijziging van de WHW van 4 februari 2010 (de "Wet Versterking Besturing"). Vanaf dat moment schenkt de WHW specifieke aandacht aan internationalisering in het hoger onderwijs.

In de memorie van toelichting op de Wet Versterking Besturing worden in het algemeen de volgende elementen van internationalisering onderkend:

- het bevorderen van Europese samenwerking voor het vormgeven van een Europese hoger onderwijs- en onderzoeksruimte;
- het bevorderen van samenwerking buiten Europa in het licht van de internationale kenniseconomie;
- samenwerking tussen instellingen voor hoger onderwijs via grensoverschrijdende studieprogramma's (joint degrees);
- het verzorgen van onderwijs aan internationale studenten;
- studenten- en stafmobiliteit;
- het in positie brengen van instellingen en studenten op de internationale onderwijs- en arbeidsmarkt;
- het verzorgen van onderwijs in het buitenland.

In de memorie van toelichting op de wet wordt tevens erkend dat de WHW belemmeringen bevat voor grensoverschrijdende studieprogramma's, onder meer voor het verzorgen van opleidingen in het buitenland. In het nieuwe artikel "1.19 Nevenvestiging in het buitenland" wordt daarom de mogelijkheid geïntroduceerd om geaccrediteerde opleidingen in het buitenland te verzorgen door instellingen voor hoger onderwijs (d.w.z. bekostigde onderwijsinstellingen en overige niet bekostigde rechtspersonen voor hoger onderwijs met van overheidswege geaccrediteerde opleidingen). Het nieuwe artikel 1.19 is echter nog niet in werking gesteld, in afwachting van nadere regelgeving over de aanwending van de rijksbijdrage in verband met deze opleidingen. In de memorie van toelichting op het wetsvoorstel wordt benadrukt dat deze uitbreiding van de wet uitdrukkelijk niet betekent dat dit onderwijs in het buitenland met publiek geld mag worden gefinancierd.

3 Bevindingen uit het vervolgonderzoek Stenden hogeschool

3.1 Doel van het onderzoek bij Stenden hogeschool

In het onderzoek staan de volgende vragen centraal:

- a) Wat is de herkomst van de ingezette middelen voor activiteiten in het buitenland (publieke middelen dan wel private middelen)?
- b) Hoe verhoudt de inzet van deze middelen zich tot wet- en regelgeving en de notities helderheid?

In het onderzoek is de eerste vraag in 2 stappen benaderd:

- eerst is in beeld gebracht wat de financiële stromen tussen Stenden hogeschool en de buitenlandse sites zijn;
- vervolgens is bepaald of er sprake is van financiering van onderwijsactiviteiten in het buitenland met publieke middelen.

Het onderzoek heeft zich gericht op boekjaar 2009. De inspectie heeft voor dit jaar gekozen omdat:

- Stenden hogeschool bezig is met de jaarafsluiting 2010 (de inspectie wil dit proces niet verstoren), en
- het jaar 2009 het laatste jaar is waarover gevalideerde financiële informatie beschikbaar is

Alvorens in te gaan op de resultaten van het vervolgonderzoek, geven wij in par. 3.2 eerst een beeld van de internationale activiteiten binnen Stenden hogeschool.

3.2 De internationale activiteiten van Stenden hogeschool

Stenden hogeschool werkt actief aan eigen campussites in het buitenland. Concreet zijn deze sites (vestigingen) inmiddels opgericht in:

- Zuid Afrika (Port Alfred): zelfstandig door Stenden hogeschool opgezet;
- Qatar (Doha): via een joint venture met een lokale partner;
- Thailand (Bangkok): via een joint venture met een lokale partner;
- Indonesië (Bali): via een joint venture met een lokale partner;

In 2008 startte Stenden een initiatief voor een vestiging in Berlijn. Hiervoor werd de rechtspersoon Stenden University Berlin GmbH opgericht. Dit initiatief heeft tot op heden niet geleid tot het verzorgen van opleidingen op die vestiging. Inmiddels heeft het bestuur van Stenden besloten om dit initiatief stop te zetten.

De studenten die zijn ingeschreven bij deze sites zijn niet onder de Nederlandse bekostiging gebracht. Wel is een *Grand Tour* ontwikkeld. Binnen deze *Grand Tour* volgen studenten die op Nederlandse vestigingen van Stenden hogeschool zijn ingeschreven, delen van het reguliere curriculum op één van bovengenoemde sites (dus naast studenten die de hele opleiding op deze sites volgen).

De sites zijn ondergebracht in aparte rechtspersonen, waarvan de aandelen ondergebracht zijn in holdingmaatschappijen die uiteindelijk vallen onder een centrale holding die Stenden hogeschool specifiek voor haar private activiteiten

heeft ingericht (Wyswert beheer BV). Stenden hogeschool is enig aandeelhouder van deze centrale holding. De holding is enig aandeelhouder van de houdstermaatschappijen van de betrokken rechtspersonen in Zuid Afrika en Duitsland, en mede-aandeelhouder (via joint venture) van de betrokken rechtspersonen in Qatar, Thailand, en Indonesië. De beheerstructuur van de private entiteiten van Stenden is opgenomen als bijlage I

Stenden hogeschool deelt via haar beheersmaatschappij Wyswert Beheer BV mee in de resultaten van de deelnemingen. De rechtspersonen in het buitenland voeren eigen financiële administraties op de vestigingen die jaarlijks door een accountant worden gecontroleerd; de accountant van Stenden hogeschool maakt gebruik van de bevindingen van deze accountants voor de geconsolideerde jaarrekening.

Waar Stenden hogeschool samenwerkt claimt zij de exclusieve eindverantwoordelijkheid voor het onderwijs³. Stenden hogeschool draagt naar buiten uit dat dit onderwijs gelijkwaardig is aan dat van Stenden hogeschool in Nederland. De betrokken opleidingen zijn: Hoger Hotelonderwijs, Hoger Toeristisch en Recreatief onderwijs en International Business en Management Studies. De opleidingen op de buitenlandse locaties zijn niet geaccrediteerd door de NVAO. Stenden hogeschool beoordeelt en bewaakt zelf de kwaliteit van de opleidingen.

Door de deelname (via Wyswert beheer BV) in genoemde buitenlandse rechtspersonen verricht Stenden hogeschool private activiteiten, namelijk het verzorgen van onderwijs aan studenten die bij de buitenlandse vestigingen zijn ingeschreven. Tegelijkertijd is sprake van het uitbesteden en faciliteren van onderwijs in het buitenland aan studenten die bij Stenden hogeschool in Nederland zijn ingeschreven.

Dit beeld van haar internationale activiteiten heeft Stenden hogeschool al in 2006 (tijdens een werkbezoek van OCW aan Stenden) en in 2007 (met een brief van 18 april 2007) richting OCW gecommuniceerd. In de betreffende brief is naast een toelichting op de inzet van publieke middelen, tevens een toelichting gegeven op de wijze waarop Nederlandse diploma's in het buitenland worden verstrekt. De motieven voor de oriëntatie van Stenden hogeschool op de activiteiten in het buitenland zijn onder meer:

- internationalisering is in het onderwijs een praktische voorbereiding op de realiteit van een interculturele werkomgeving in de toekomst;
- de internationalisering draagt bij aan innovatie van het onderwijs, kennisvalorisatie en kwaliteit;
- met de ontwikkeling van campussites wordt de internationale oriëntatie en interculturele ontplooiing voor studenten bereikbaar;
- het levert een bijdrage tot het financieel resultaat;
- het levert voor staf en docenten de mogelijkheid om buitenlandervaring op te doen;
- het levert naamsbekendheid in het buitenland op met extra recrutering van buitenlandse studenten.

De maatschappelijke relevantie van de activiteiten in het buitenland is volgens Stenden hogeschool:

- het genereert meer studentendeelname dan reguliere uitwisselingsprogramma's;
- specialisaties binnen studieprogramma's kunnen in Nederland niet of minder goed worden uitgevoerd;

---

³ In het geval van de joint ventures met buitenlandse partners blijkt dit ook uit de afgesloten contracten met deze partners.

- het Grand Tour programma past binnen het huidige programma en verlaagt de kans op langstudeerders;
- de activiteiten leveren een bijdrage aan het imago van Nederland als Kennisland; het verhoogt de mobiliteit van studenten en docenten en levert daarmee een bijdrage aan een professionele ervaring in het buitenland.

3.3 Overzicht financiële stromen tussen Stenden hogeschool en buitenlandse sites

Op de buitenlandse sites⁴ van Stenden hogeschool worden in principe twee soorten onderwijsactiviteiten⁵ uitgevoerd:

- het verzorgen van opleidingsmodules in het kader van de door Stenden hogeschool ontwikkelde Grand Tour;
- het verzorgen van initiële opleidingen voor studenten in de regio of studenten van buiten de regio.

Deze activiteiten leiden tot directe en/of indirecte financiële stromen vanuit Stenden hogeschool en gelieerde ondernemingen naar deze activiteiten. De directe financiële stromen zijn voor een deel student-gerelateerd en voor een deel student-onafhankelijk (organisatie- of opleiding-afhankelijk).

Wij hebben de directe (deelnemers-gerelateerde) financiële stromen bepaald op basis van de onderwijsdeelname voor de twee verschillende activiteiten per vestiging. Deze onderwijsdeelname is door Stenden hogeschool gespecificeerd en opgenomen onder bijlage II. Wij hebben hierin een verdeling aangebracht tussen de Grand Tour (par. 3.3.1) en de initiële opleidingen op buitenlandse sites (par. 3.3.2).

Naast deze directe stroom op basis van onderwijsdeelname, is er ook een stroom voor dienstverlening aan de buitenlandse sites o.b.v. detachering van onderwijspersoneel vanuit Nederland, oprichting van, cq. deelname in, buitenlandse sites en daaraan verbonden beheersmaatschappijen. Deze stromen hebben wij geïnventariseerd (zie par. 3.3.3 1^e en 2^e subparagraaf).

Voorts is er vanuit Stenden hogeschool sprake van een indirecte financiële stroom voor activiteiten in de vorm van bestuurlijke, bedrijfsmatige en onderwijskundige aandacht voor de buitenlandse activiteiten. Deze stromen hebben wij ingeschat (zie par. 3.3.3 3^e subparagraaf).

Ten slotte is er sprake van deelneming van Stenden via Wyswert Beheer BV in holdingmaatschappijen die betrokken zijn bij buitenlandse activiteiten. Deze deelnemingen dragen bij aan het resultaat van Stenden hogeschool (zie paragraaf 3.4).

3.3.1 Directe financiële stromen Grand Tour

In het kader van de Grand Tour volgen studenten die op Nederlandse vestigingen van Stenden hogeschool staan ingeschreven, één of twee modules van de opleiding op de buitenlandse vestiging; per module is dit ca. 10 weken.

Voor elke student betaalt Stenden hogeschool uit de rijksbijdrage OCW (op basis van facturering door de buitenlandse sites) een bedrag dat is afgeleid van deze

⁴ Voor een overzicht hiervan: zie par. 3.2

⁵ Met uitzondering van Stenden University Berlin: er worden hier nog geen onderwijsactiviteiten verricht.

rijksbijdrage exclusief onderwijsopslag. Stenden hogeschool maakt hierbij onderscheid in opleidingen met een g-profiel (lage bekostiging) en opleidingen met een p-profiel (hoge bekostiging). Per module van 10 weken betaalt Stenden hogeschool € 1.532 per module voor opleidingen met een g-profiel en € 1.822 per module voor opleidingen met een p-profiel. In 2009 volgden volgens opgave van Stenden hogeschool 365 studenten de Grand Tour, waarvan 238 studenten voor twee modules; 127 studenten volgende dus één module in de Grand Tour. Afgaande op de opgave die Stenden hogeschool ons heeft verstrekt van de deelname per opleiding (bijlage II), volgden 210 studenten (van de in totaal 365 studenten aan de Grand Tour) modules van een opleidingen met een p-profiel.

Uitgaande van de deelname aan de Grand Tour in 2009 zoals opgegeven door Stenden hogeschool (zie bijlage II), hebben wij het financiële belang van de stromen bepaald in onderstaande tabel. Omdat Stenden hogeschool de opgave van het aantal studenten verder niet heeft gespecificeerd naar het aantal gevolgde modules per opleiding, hebben wij voor de bepaling van het aantal gevolgde modules per opleiding en profiel een omrekeningsfactor gehanteerd; dit is in de legenda bij de tabel verder toegelicht.

Site	(1) Stud met p-prf	(2) Stud met g-prf	(3) Mod in p-prf	(4) Mod in g-prf	5 (€)	6 (€)	Totale stroom (€) (5)+(6)
Zuid Afrika	101	99	167	164	304.274	251.248	555.522
Thailand/Bali	109	52	180	86	327.960	131.752	459.712
Qatar	0	4	0	7	0	10.724	10.724
Totaal	210	155	347	257	632.234	393.724	1.025.958

Legenda:

- kolom 1: het aantal studenten in opleidingen met p-profiel (dit zijn de opleidingen IHM en CT, zie bijlage II)
- kolom 2: het aantal studenten in opleidingen met g-profiel excl. IHM en CT (zie bijlage II)
- kolom 3: het aantal gevolgde modules in het p-profiel
- kolom 4: het aantal gevolgde modules in het g-profiel;
- kolom 3 / 4: bij de berekening van het aantal gevolgde modules rekenen wij het aantal studenten met 2 modules om in de verhouding 238/365;
- kolom 5: de financiële stroom voor het p-profiel= het aantal gevolgde modules in het p-profiel x € 1.822;
- kolom 6: de financiële stroom voor het g-profiel= het aantal gevolgde modules in het g-profiel x € 1.532.

Stenden hogeschool heeft aangegeven dat de bedragen per module die zijn toegezegd aan de buitenlandse sites, worden vastgesteld bij de besluitvorming over de diverse individuele jaarplannen binnen Stenden hogeschool. In de ontvangen jaarbegroting 2009 van Stenden hogeschool komt dit echter niet tot uitdrukking. Evenmin hebben wij informatie verkregen hoe deze bedragen binnen Stenden hogeschool zijn bepaald en onderbouwd.

Om de relatie met de rijksbijdrage 2009 te bepalen, hebben wij de gehanteerde tarieven voor de Grand Tour afgezet tegen de in 2009 ontvangen normatieve rijksbijdragen en het tarief voor het wettelijk verschuldigde collegegeld:

- Stenden hogeschool ontving over 2009 een rijksbijdrage (exclusief opslagen) van € 47.411.896;
- het aantal bekostigde inschrijvingen waarmee deze rijksbijdrage is berekend bedroeg 8.997;
- per ingeschreven bekostigde student ontving Stenden hogeschool derhalve gemiddeld € 5.269 (excl. opslagen);
- naast deze rijksbijdrage int Stenden hogeschool ook het wettelijke collegegeld; het tarief voor het wettelijke collegegeld bedroeg in 2009 € 1.620;
- de gemiddelde rijksbijdrage per student inclusief het wettelijk collegegeld komt derhalve uit op € 6.889 (excl. opslagen);
- een module in de Grand Tour duurt 10 weken, met andere woorden een kwart studiejaar;
- de gemiddelde rijksbijdrage per kwart studiejaar voor Stenden hogeschool komt daarmee uit op € 1.722.

Wij concluderen derhalve dat de tarieven die Stenden hogeschool hanteert voor bijdrage aan de buitenlandse sites voor de Grand Tour, per student inderdaad op het niveau liggen van de normatieve rijksbijdrage inclusief collegegelden en excl. opslagen.

Studenten van Stenden hogeschool betalen zelf de reiskosten naar de buitenlandse sites, en betalen een all-in bedrag voor kosten van verblijf op de buitenlandse sites (inclusief administratiekosten). Stenden hogeschool fungeert voor de verblijfskosten en reiskosten als intermediair. De kosten voor verblijf worden door de buitenlandse sites aan Stenden in rekening gebracht en dragen bij aan de omzet van deze sites. Wij specificeren in onderstaande tabel de bedragen voor verblijfskosten die studenten hiervoor per module (van 10 weken) of een semester (2 modules) in rekening worden gebracht en de totale omzet die de buitenlandse sites hiermee genereren⁶. In de tabel is het aantal berekende modules gehanteerd zoals opgenomen/berekend in voorgaande tabel Deze bijdragen betreffen dus private middelen.

Site	Aantal studenten	Aantal modules	Verblijfs Kosten per module (€)	Adm. kosten per student (€)	Omzet (€)
Zuid Afrika	200	331	1.140,50	100	397.505
Thailand /Bali	161	266	682,50	100	197.645
Qatar	4	7	750	100	5.650
Totaal	365	604			600.800

⁶ Bron: website Stenden

3.3.2 *Directe financiële stromen voor het verzorgen van initiële opleidingen op buitenlandse sites*

Bij alle activiteiten in het buitenland brengt Stenden hogeschool het curriculum in. Voor het inbrengen en het onderhouden van de curricula aan de vestiging Qatar hanteert Stenden op basis van de joint venture-overeenkomst een fee van \$ 10.000 per opleiding per studiejaar (afgeleid van 0,1 fte docenten). In de overeenkomsten met de vestigingen te Thailand en Indonesië heeft Stenden geen fee's bedongen voor het inbrengen en het onderhouden van de curricula; Stenden hogeschool heeft hiervoor in de joint venture voorzieningen bedongen in de vorm van huisvestingsvoorzieningen die niet door de partner in rekening worden gebracht. Stenden is van mening dat het in rekening brengen van een fee aan haar vestiging in Zuid-Afrika niet noodzakelijk is, omdat deze vestiging geheel eigendom is van Stenden. In totaal worden 6 initiële opleidingen aan buitenlandse sites verzorgd. Stenden ontvangt hiervoor derhalve slechts van Stenden Qatar een fee voor het curriculum van in totaal \$ 30.000 per jaar ten gunste van het publieke domein. Omgerekend naar de koers van \$ per 31-12-2009 is dit € 20.917.

De buitenlandse sites genereren een directe omzet in het buitenland op basis van tuition fee's die zij bij ingeschreven (locale of andere buitenlandse) studenten in rekening brengen voor het volgen van de gehele opleiding op de buitenlandse site. Op basis van het aantal studenten en de door Stenden opgegeven tuition fee's per site, kan de omzet (dit zijn private middelen) die de buitenlandse sites genereren als volgt worden bepaald⁷:

Site	Aantal studenten	Tuition fee's (€)	Totaal omzet (€)
Zuid Afrika	92	3.635	334.420
Thailand	23	3.335	76.705
Bali	12	2.932	35.184
Qatar	492	6.094	2.998.248
Totaal	619		3.444.557

3.3.3 *Overige stromen vanuit Stenden hogeschool*

Directe financiële stromen bij deelname in private entiteiten

Stenden hogeschool neemt via haar beheersmaatschappij Wyswert Beheer BV deel in een aantal private entiteiten, waaronder houdstermaatschappijen voor de buitenlandse deelnemingen. Een totaal overzicht van deze structuur is opgenomen als bijlage I bij dit rapport. Alle met de oprichting van deze maatschappijen gemoeide directe oprichtingskosten (waaronder het voor de oprichting benodigde startkapitaal) worden door de centrale beheersorganisatie Wyswert Beheer BV gedragen respectievelijk gefourneerd. Afgezien van het benodigde startkapitaal voor de houdstermaatschappijen (in Nederland is dit € 18.000 per houdstermaatschappij; in totaal betreft het dus voor de 4 betrokken houdstermaatschappijen € 72.000) zijn in het verleden via Wyswert Beheer BV de volgende bedragen gefourneerd aan de buitenlandse vestigingen:

- in de periode 2002 t/m 2008 zijn voor een bedrag van € 3,2 mln kredieten verstrekt aan de buitenlandse vestiging in Zuid Afrika; deze middelen zijn

⁷ Door Stenden opgegeven tuition fee's omgerekend naar valutakoersen per 31-12-2009

- verstrekt zonder zekerheidsstelling en zonder aflossingsverplichtingen en kunnen derhalve worden gezien als startkapitaal van deze vestiging;
- in 2008 is een startkapitaal verstrekt voor de oprichting van de Stenden University Berlin GmbH ad € 400.000;
  - in de periode 2001-2002 is op basis van de Joint Venture Agreement in totaal € 50.000 startkapitaal verstrekt aan de vestiging Qatar; daarnaast is op basis van dezelfde agreement in deze periode € 71.800 aan krediet verstrekt voor deze vestiging, dat in 2009 is afgelost;
  - in de periode 2005-2006 is in totaal € 50.000 aan startkapitaal verstrekt aan de JV Thailand; en
  - in 2009 is aan de JV Indonesië € 50.000 aan startkapitaal verstrekt.

In totaal gaat het dan om € 3.822.000 dat per 31 december 2009 in de vorm van startkapitaal en leningen via Wyswert BV is verstrekt aan buitenlandse vestigingen in de periode 2001-2009. Dit betreffen in principe middelen uit het private vermogen van Stenden hogeschool.

Directe financiële stromen bij dienstverlening aan buitenlandse sites

Van Stenden hogeschool hebben wij een overzicht ontvangen van overige directe kosten in relatie tot buitenlandse sites. In totaal heeft Stenden hogeschool over 2009:

- gefactureerd aan buitenlandse sites:	€ 95.009
- gefactureerd voor salariskosten Stenden University Berlin GmbH	€ 140.286
- gefactureerd gekregen van buitenlandse sites	-/- € <u>11.152</u>
Totale doorbelasting dienstverlening ten gunste van het publieke domein per saldo	€ <u>224.143</u>

Het betreft kosten voor personeel dat tijdelijk op de buitenlandse vestigingen werkzaam was, reiskosten voor stafmeetings over en weer en verstrekt studiemateriaal.

Indirecte financiële stromen wegens activiteiten voor bestuur, beheer en kwaliteitsborging

Wij hebben in het onderzoek geïnformeerd naar de doorbelasting van de personele inzet die vanuit Stenden hogeschool nodig is om:

- de buitenlandse vestigingen aan te sturen,
- de bedrijfsvoering van deze vestigingen te monitoren (incl. de over deze vestigingen af te leggen verantwoordingen), en
- de kwaliteit van de opleidingen te garanderen.

Uit gesprekken hierover met de afdeling Finance & Control leiden wij af, dat Stenden hogeschool hiervoor geen systeem van interne doorbelasting hanteert. De kosten van deze inzet komen met andere woorden ten laste van het publieke domein en zijn niet afzonderlijk zichtbaar in de jaarrekening. Stenden hogeschool beargumenteert deze handelwijze door te wijzen op het belang van de Grand Tour voor het primair proces in Nederland, alsmede het belang van de activiteiten in het buitenland in het algemeen voor het primair proces in Nederland. Ook wijst Stenden hogeschool op het thema publiek-privaat in de notities helderheid, waarbij investeringen van publieke middelen in private activiteiten niet bij voorbaat worden uitgesloten, mits deze private activiteiten voldoende bijdragen aan het primair proces in Nederland. Voorts is Stenden hogeschool van mening dat het werken met kostenverdeelsleutels ook niet altijd de gewenste transparantie zal bieden.

Desgevraagd heeft Stenden hogeschool aangegeven geen systeem van tijdschrijven te hanteren waaruit eventueel de tijdsbesteding voor buitenlandse activiteiten zou zijn te achterhalen.

Op basis van de ons beschikbare informatie hebben wij de personele inzet van Stenden hogeschool binnen het publieke domein voor deze indirecte vorm van dienstverlening als volgt ingeschat voor 2009:

- inzet leden van bestuur op buitenlandse sites: 2 bestuursleden, voor gemiddeld 3x per jaar a 5 dagen (voor ZA en Qatar) en 2 dagen (voor Thailand en Bali) oftewel in totaal 42 dagen van 8 uren= 336 manuren, exclusief reis- en verblijfskosten; omgerekend op basis van de binnen de rijksoverheid vastgestelde all-in tarieven⁸ voor schaal 18, komen wij tot een financieel belang van deze dienstverlening ad ca € 40.600;
- inzet kwaliteitsbeoordelingen op buitenlandse sites: 1 week per opleiding voor 1 docent/medewerker voor in totaal 6 opleidingen= 240 manuren; omgerekend op basis van de binnen de rijksoverheid vastgestelde all-in tarieven voor schaal 12, komen wij tot een financieel belang van deze dienstverlening ad ca € 18.500;
- reis- en verblijfskosten die met bovenstaande bezoeken gemoeid zijn: 12 weken a € 7500/week= € 90.000;
- kosten van beheer en administratie van de houdstermaatschappijen: 0,25 fte op jaarbasis (=ca. 400 uren) omgerekend op basis van de binnen de rijksoverheid vastgestelde all-in tarieven voor schaal 9, komen wij tot een financieel belang van deze dienstverlening ad ca € 24.000;
- inbreng van de diverse door Stenden hogeschool ontwikkelde curricula op de buitenlandse sites: het betreffen 6 opleidingen die Stenden op buitenlandse sites inbrengt, waarvan Stenden hogeschool zelf inschat dat voor het onderhoud van deze curricula 0,1 fte à € 10.000 per curriculum op jaarbasis benodigd is: € 60.000. Hiervan brengt Stenden hogeschool slechts aan de vestiging Qatar een fee in rekening van omgerekend € 20.917.

Resumerend schatten wij in dat Stenden hogeschool op jaarbasis € 212.193 vanuit het publieke domein in 2009 heeft besteed aan buitenlandse sites voor bestuur, beheer en kwaliteitsborging.

3.4 Resultaten deelnemingen

Via de eerder genoemde houdstermaatschappijen van de buitenlandse vestigingen en Wyswert Beheer BV, behaalt Stenden hogeschool resultaten op de betreffende deelnemingen. Deze resultaten worden (geconsolideerd) verwerkt in het private vermogen van Stenden hogeschool. Wij beschouwen dit in onze rapportage als afzonderlijke stroom. De resultaten 2009 van de deelnemingen geven wij in onderstaande tabel weer.

---

⁸ Het betreffen de binnen de rijksoverheid vastgestelde tarieven volgens de "Regeling Handleiding overheidstarieven 2009 " van het Ministerie van Financiën.

Houdstermaatschappij⁹	Resultaat deelneming (€)
Stenden South Africa BV	93.104
Stenden University Qatar BV	292.093
Stenden Asia BV	95.827
Stenden University Berlin BV	-254.137
<i>Totale bijdrage aan resultaat Wyswert Beheer BV</i>	226.887

---

⁹ Deze resultaten zijn ontleend aan de gevalideerde jaarrekeningen van de betreffende houdstermaatschappijen.

4 Conclusies onderzoek Stenden hogeschool

In het vervolgonderzoek hebben wij de volgende vragen gesteld:

- a) Wat is de herkomst van de ingezette middelen voor activiteiten in het buitenland (publieke middelen dan wel private middelen)?
- b) Hoe verhoudt de inzet van deze middelen zich tot wet- en regelgeving en de notities helderheid?

Naar aanleiding van het uitgevoerde onderzoek, beantwoorden wij deze vragen als volgt:

Ad a) In hoofdstuk 3 par. 3.3 en par. 3.4 hebben wij de financiële stromen en de herkomst van de middelen in beeld gebracht. In onderstaande tabel is een samenvatting van deze stromen weergegeven.

Stroom in 2009	Bedrag (€)	Publiek/Privaat
Directe stromen Grand Tour (par. 3.3.1)	1.025.958	Publiek naar privaat
Directe stroom Grand Tour (par. 3.3.1)	600.800	Privaat
Directe stromen initiële opleidingen Tuitio fee's (par. 3.3.2)	3.444.557	Privaat
Directe stroom curriculum fee (par. 3.3.2)	20.917	Privaat naar publiek
Directe stromen doorbelasting dienstverlening (par. 3.3.3)	224.143	Privaat naar publiek
Indirecte stromen niet-doorbelaste dienstverlening (par. 3.3.3)	212.183	Publiek niet doorbelast naar privaat
Resultaat buitenlandse deelnemingen (par. 3.4)	226.887	Privaat

Naast deze financiële stromen in 2009 heeft Stenden hogeschool over de periode 2001-2009 in totaal € 3,8 mln. beschikbaar gesteld aan werkkapitaal voor de buitenlandse vestigingen vanuit haar private vermogen (par. 3.3.3).

Ad b) Op basis van de in hoofdstuk 3 geanalyseerde stromen en de kaders die in hoofdstuk 2 zijn geschetst trekken wij de volgende conclusies:

- Stenden hogeschool investeert actief in onderwijsactiviteiten in het buitenland en loopt daarmee vooruit op de wijziging die is voorzien bij de invoering van de Wet tot wijziging van de WHW Versterking Besturing art. 1.19.
- Stenden hogeschool voert deze activiteiten wat betreft de organisatiestructuur uit in de geest van de genoemde randvoorwaarden in het wetgevingstraject Versterking Besturing, in die zin dat een administratieve scheiding is aangebracht tussen publieke activiteiten van Stenden hogeschool en de private activiteiten in het buitenland.
- Stenden hogeschool begeeft zich aldus actief op de buitenlandse markt voor hoger onderwijs, maar registreert niet altijd zuiver en consistent de kosten van de indirecte dienstverlening aan de buitenlandse sites; hiermee is er een risico

van weglekken van publieke middelen naar het private vermogen van Stenden. Wij schatten dat op jaarbasis € 214.600 vanuit het publieke domein voor deze activiteiten wordt ingezet.

- De activiteiten van Stenden hogeschool in het buitenland worden voor een belangrijk deel met publiek geld (in totaal € ca 1 mln. aan rijksbijdragen (inclusief het wettelijk verschuldigde collegegeld) gefinancierd in het kader van de binnen Stenden hogeschool ontwikkelde Grand Tour, waarbij studenten aan reguliere opleidingen in Nederland het programma deels in het buitenland volgen. Stenden hogeschool heeft de bijdrage die hiervoor normatief aan de buitenlandse sites beschikbaar wordt gesteld, gebaseerd op een naar rato van de duur van de te volgen module toerekenen van de normatieve rijksbijdrage (inclusief het wettelijk collegegeld dat Stenden zelf int en excl. opslagen). Van Stenden hogeschool hebben wij feitelijk geen onderbouwing van en besluitvorming over, deze bijdrage ontvangen. Formeel heeft er ook geen aanbesteding van deze werkzaamheden plaatsgevonden. Daarom zijn deze bijdragen (de moduletarieven voor de Grandtour) afgezet tegen de in 2009 ontvangen rijksbijdragen. Ofschoon strikt genomen niet in strijd met vigerende regelgeving (onderwijsinstellingen mogen de onderwijsactiviteiten immers onder bepaalde voorwaarden (zie par. 2.2) uitbesteden; voorts mogen studenten delen van het curriculum in het buitenland volgen) vragen wij ons toch af of de besteding van de rijksbijdrage in deze vorm in overeenstemming is met de bedoeling van de wetgever.

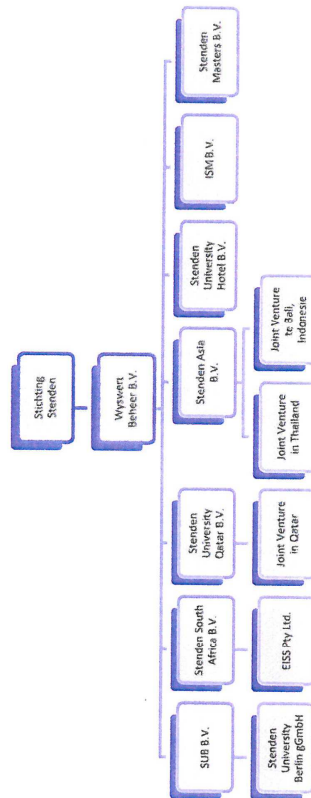
Stenden hogeschool heeft aangegeven bewust te hebben gekozen voor één tarief per module vanwege het voorkomen van een wirwar aan prijsstellingen (transparantie), complexe kostprijsberekeningen en onderling noodzakelijke verrekeningen. Volgens Stenden hogeschool is er sprake van een redelijke verhouding tot hetgeen van campussites wordt verwacht.

- Stenden hogeschool houdt bij de vaststelling van het aandeel dat zij vanuit de rijksbijdrage voor Grand Tour beschikbaar stelt, geen rekening met het prijspeil voor de landen waar de buitenlandse entiteiten zich bevinden. Dit laatste vinden wij opvallend omdat de reguliere rijksbijdrage aan Stenden hogeschool wordt toegekend op basis van het Nederlandse prijsniveau voor het primair proces in Nederland. De vraag is dus of Stenden hogeschool feitelijk aldus niet teveel betaald voor de begeleiding van haar eigen studenten in het buitenland.
- De tuition fee's die de buitenlandse sites aan buitenlandse studenten in rekening brengen voor het volgen van een gehele opleiding, liggen naar verhouding fors lager dan de bijdrage die Stenden beschikbaar stelt voor haar eigen studenten in het kader van de Grand Tour. Dit duidt er mogelijk op dat met de bijdrage vanuit de Grand Tour deels ook de opleidingen van buitenlandse studenten worden gefinancierd.
- Door de financiering van de Grand Tour treedt een vermenging op van publieke en private activiteiten, terwijl Stenden hogeschool haar organisatiestructuur er juist op heeft ingericht om deze activiteiten van elkaar te scheiden. Het gevolg hiervan is onder meer dat de resultaten op de private activiteiten, waaraan de publieke middelen een aandeel leveren, geheel aan het private vermogen van Stenden hogeschool worden toegevoegd. Gegeven de normatieve financiering van de Grand Tour is er daarom een risico van het weglekken van publieke middelen naar het private vermogen van Stenden.

Bijlage I

Beheersstructuur private entiteiten Stenden

Bijlage II

Overzicht aantallen studenten op buitenlandse sites

P Detailinformatie over het onderwijs in 2009 op de buitenlandse sites

onderdeel A.) omvang deelname ter plaatse op totaalniveau

locatie/site	programma				Totaal
	IHM	TM	IBMS	Overige*	
Stenden South Africa		92			92
Stenden University Qatar	77	38	268	109	492
Stenden Rangsit University	23				23
Stenden University Bali	12				12
	204	38	268	109	619

* = overige

voor SUQ betreft dit het z.g. 'Academic Bridge Program'

onderdeel B): omvang en samenstelling Grand Tour

Site/programma	CE	Opleiding	CT	IBMS	IHM	IOM	LM	MEM	PASO	SBRM	SPH	TM	Eindtotaal
Qatar													
3rd year IBMS	3		0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	4
Minor IHM	2			1									3
	1												1
South Africa													
2nd year IHM	4		6	3	95	0	23	10	6	6	6	17	30
3rd year IHM					29								29
Advanced Wine Studies					11								11
Community Empowerment					6			1					7
Entrepreneurship									6				6
Humanitarian Management													
Lodge Management	1		6	3	15	1	1	1		6		7	13
Regional Tourism Development					13	8						10	30
Regional Tourism Development/Lodge Management					1	1			3				5
Regional Tourism Development/Wildlife Management	1				1	1							3
Regional Tourism Development/Wildlife Management													
Wildlife & Lodge Management	2				10	9	1	5					26
Wildlife Management					2	1	1	1					7
Wildlife Management/Regional Tourism Development					2	2		2					4
Thailand													
2nd year IHM	0		0	0	48	0	6	0	0	0	0	0	59
2nd year IHM / Community Based Tourism					29								29
3rd year IHM Strategic					1								1
Community Based Tourism					5								5
Spa & Health Management 1					2			1				4	7
Spa & Health Management 1 /Community Based Tourism					11		5						16
Bali													
Spa & Health Management 2	0		0	0	15	0	2	0	0	0	0	0	17
					15		2						17
Thailand/Bali													
Spa & Health Management	3		0	0	46	3	0	2	0	5	0	0	85
Event Management	3				43	3		2	2	5			65
					3								17
													20
TOTAAL	10		6	4	204	3	31	12	6	11	17	17	365